

**ІНТЕРМЕДІАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ НА
УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ (НА ПРИКЛАДІ ПОВІСТІ
ОЛЬГИ КОБИЛЯНСЬКОЇ «ЦАРІВНА» ТА ОДНОЙМЕННОГО
ТЕЛЕСЕРІАЛУ РЕЖИСЕРА СЕРГІЯ ТУРЯНИЦІ)**

Криворучко М. М.,

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
історико-філологічного факультету
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»(м. Рівне, Україна)*

Науковий керівник: Овдійчук Л. М.,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри української мови та літератури
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука» (м. Рівне, Україна)*

Анотація. У статті проаналізовано поняття «інтермедіальність», особливості та типи інтермедіальності. Визначено специфіку порівняльного аналізу художнього твору та телесеріалу на прикладі повісті Ольги Кобилянської «Царівна» та екранізації Сергія Туряниці. Проаналізовано сучасний стан проблеми в методичній літературі та у шкільній практиці на уроках української літератури. Обґрунтовано й репрезентовано апробовану методику інтермедіального аналізу повісті Ольги Кобилянської «Царівна» та телесеріалу Сергія Туряниці на уроці позакласного читання.

Ключові слова: інтермедіальність, зіставлення, повість, екранізація, урок позакласного читання.

Abstract. The article analyzes the concept of "intermediality", features and types of intermediality. The specifics of the comparative analysis of the work of art and the TV series were determined using the example of Olga Kobylyanska's story "The Queen" and Serhiy Turyanitsa's film adaptation. The current state of the problem in methodical literature and in school practice in Ukrainian literature lessons is analyzed. The proven method of intermedia analysis of Olga Kobylyanska's story "Tsarivna" and Serhiy Turyanitsa's television series in the extracurricular reading lesson is substantiated and represented.

Key words: *intermediality, juxtaposition, story, adaptation, extracurricular reading lesson.*

Вивчення літератури у школі на науковій літературознавчій основі передбачає розширення методичної палітри вчителя, зокрема, обов'язкового і постійного використання новітніх підходів до аналізу та інтерпретації художнього твору. У Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти, зокрема, в освітній галузі «Мови і літератури», наголошено на змісті літературної освіти, який «визначає художні твори, літературні явища і факти, розкриває їх ідейно-естетичну своєрідність та значущість в історії української і світової культури, встановлює зв'язки між різними національними літературами, літературою і фольклором, літературою і міфологією, літературою і філософією, літературою та іншими видами мистецтва». [1]. Важливим аспектом аналізу художнього твору є інтермедіальний метод, який відображає взаємодію мистецтв.

Теоретичні основи інтермедіальності увів О. Ханзен-Льове, взявши за основу термін «інтертекстуальність» (Ю. Крістева). Це поняття розкриває взаємодію в межах однієї знакової системи. О. Попова трактує інтермедіальність з двох боків: як використання художньою літературою інших видів мистецтва для посилення ефекту та поглиблення головної ідеї та змісту твору: музики, живопису, скульптури, кіно тощо, як методологію порівняльного аналізу художнього твору і культури загалом. [3, С. 163-164].

Вчені класифікували явище інтермедіальності за різними ознаками, зокрема, за засобами поєднання медій. Учені визначили три види інтермедійних поєднань: комбінація, інтеграція і трансформація. [4, с. 56]. Й. Шрьотер розмежовує чотири типи інтермедіальності: синтетичну, трансмедійну, трансформаційну й онтологічну [5, с. 55]. Скористаємося трансформаційною інтермедіальністю як репрезентацією одного медіума в іншому і як методологією літературознавчого дослідження художнього тексту та його кіноінтерпретації.

В Україні екранізація літературного твору як предмет дослідження компаративістики були у фокусі уваги О. Дубініної, О. Добуш, У. Левко, Л. Овдійчук, Б. Салюк. Ми скористалися методикою інтермедіальної студії Л. Овдійчук, яка запропонувала порівнювати такі «основні структурні елементи художнього та кінематографічного творів: жанр, сюжет, головні персонажі, прототиби, наративи, – та узагальнювальну схему». [2, с.42]

Про творчість Ольги Кобилянської є багато наукових праць, наявні конспекти уроків, різномірні тести, проте у них не йдеться про інтермедіальні студії твору й екранізації, хоча для цього є всі підстави. Тому необхідність такого дослідження очевидна.

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні і практичній апробації методики інтермедіального аналізу художнього твору та його

екранізації у шкільному курсі української літератури на прикладі повісті Ольги Кобилянської «Царівна» та телесеріалу Сергія Турянці.

Нами проведено експериментальне дослідження у Марининському ліцеї Рівненської обл.: опитування, анкетування школярів і вчителів української літератури про інтермедіальний метод, його особливості, поширення у шкільній практиці викладання, та розроблено конспект уроку позакласного читання з інтермедіального аналізу. Результати анкетування свідчать про фрагментарність використання уроків, на яких застосовується інтемедіальний аналіз художніх творів та екранізацій. Школярі виявили певний інтерес до порівняльного вивчення літературних текстів та екранізацій, однак більшість з них не має елементарного уявлення про інтермедіальний аналіз, його специфіку, не розуміє сутності порівняння. Словесники розуміють значення застосування порівняльного аналізу художніх та кінотворів, проте вказують на відсутність методичних рекомендацій до проведення таких уроків.

Нами підготовлено методичні рекомендації та конспект уроку з теми «Повість Ольги Кобилянської «Царівна» та екранізація Сергія Турянці: порівняльний аналіз».

Мета уроку була спрямована на здійснення інтермедіального аналізу творів різних мистецтв та дослідження взаємодії тексту повісті та екранізації, засобів, які використав режисер для відображення сюжету роману, образів, художнього прийому.

Готуючись до уроку інтермедіального аналізу твору Ольги Кобилянської, ми визначили орієнтовні очікування результатів роботи учнів, тобто кінцеві цілі, на досягнення яких має бути спрямований урок:

- Знати сюжет літературного твору та екранізації.
- Засвоїти основи інтермедіального методу аналізу.
- Опанувати вміння та навички створення власних медіатекстів.

Для досягнення поставлених цілей необхідна поступова і планомірна самопідготовка учнів. Саме тому до уроку десятикласники отримали випереджальне завдання:

- Прочитати текст повісті.
- Подивитися телесеріал.
- Порівняти сюжет художнього твору й екранізації.
- Охарактеризувати Наталку на основі повісті та телесеріалу.

Це підвищило ефективність уроку, дало змогу залучити до активної діяльності всіх учнів.

На початку уроку учні отримали завдання: в ході заняття заповнити таблицю «Загальна порівняльна характеристика повісті та екранізації «Спільне і відмінне у повісті та екранізації: засоби зображення».

Запитання до бесіди:

- Хто є оповідачем у повісті й в телесеріалі?

– Чому авторка роману обрала саме таку форму оповіді?
– Що хотіла сказати читачам Ольга Кобилянська своєю феміністичною повістю?
– Чи дотримався режисер основної ідеї оригінального тексту?
– Що хотів донести режисер до нас, глядачів? Чи збігається це з посилом Ольги Кобилянської?
– Яка тема є основною в екранізації? А яка в повісті?
– Як описано характер пані Марко? Якою вона була насправді? Доброю чи зухвалою?

– Як відтворено інтер'єр помешкання пані Марко? Чи допомогла світлина з телесеріалу завершити ваше уявне зображення на основі повісті?
– Поміркуйте про локації та їх порядок в тексті та екранізації. Чи збігається їх послідовність?

– Письменниця постійно висуває проблему фемінізму. Які персонажі найбільше підтримують її в цьому, а які навпаки – засуджують?

Метод читання уривків та перегляд відповідних кадрів телесеріалу: екстер'єрів, інтер'єрів, пейзажів, – допоміг з'ясувати засоби зображення у літературному творі та його екранізації. Короткі висновки десятикласники записували у зошити на основі продемонстрованої таблиці «Повість і телесеріал: зіставний аналіз».

Наступний етап інтермедіального аналізу – зіставлення образів у повісті та телесеріалі. Випереджальне завдання мали групи (три), на які був поділений клас: виписати портретні характеристики Наталки, Орядина; Вуйка, Павлини; пані Марко, Івана Марко та вибрати кадри із зображеннями персонажів. На уроці відбувалося порівняння засобів зображення: описів та зображень. Висновок, який зробили десятикласники, такий: режисер не відступав від літературного твору у створенні зовнішніх і внутрішніх портретів персонажів.

Проте у Турянці є незначні відступи від сюжетної лінії, це простежується лише в кінці телесеріалу. Відрізняється завершення твору.

Проте головна думка твору Кобилянської простежується в екранізації. Верковичівна бореться за власне щастя і за духовне відродження людини, обмежуючи вплив чоловіків на її життя. Головна ціль Наталки – бути незалежною, стати успішною. Вона поводить як справжня феміністка. Та все ж коли звільняється від родичів, виходить заміж за Івана Марка, то стає по-справжньому щаслива, успішна письменниця та кохана дружина.

У таблиці «Повість і телесеріал: зіставний аналіз» (Таблиця 1) відображено спільне та відмінне у повісті та екранізації.

Таблиця 1

Повість і телесеріал: зіставний аналіз

«Царівна» повість	Спільне	«Царівна» телесеріал
Назва		
Царівна – це уособлення духовно сильної жінки.	"Царівна" — це "новітній тип мислячої жінки"	Відображає головну думку про потребу знищити всякий духовний гніт і насильство над людиною
Наратив		
Наратив у наративі. Розповідь у повісті ведеться у вигляді щоденника Наталки Верковичівни. Вона описує всі свої думки і почуття до деталей. А потім оповідачем є авторка. З її слів ми дізнаємося, що Наталка вийшла заміж за Івана Марка, і вони ведуть щасливе злагожене життя. Вуйко, відвідавши їх, розповідає, що Наталка стала успішною письменницею, а чоловік її боготворить.	Нашарування наративів. Поєднання зовнішнього та внутрішнього. (Подій та думок і переживань головної героїні).	Паралельні наративи: зовнішній – події, які відображені на кадрах, і внутрішній – голос за кадром, який розкриває думки, враження, почуття Наталки Верковичівни про Василя Ордина та Івана Марка. Свої роздуми Наталка відтворює, в більшості, коли звертається до бабуні.
Хронотоп		
Ліс, село, будинок дядька, Чернівці, будинок пані Марко.		
Прототипи		
Реальні особи. Вчинки, характерні риси.		
Жанр		
Психологічна повість.	Психологізм	Мелодрама.

Використані методи і прийоми допомагають учням краще зрозуміти та оцінити цей літературний та кіномистецький твір, заохочують їх критично і творчо мислити. Таким чином, урок позакласного читання, організований із застосуванням інтермедіального аналізу, є важливим засобом літературної освіти молодого покоління.

Отже, опрацювання літературознавчої та психолого-педагогічної літератури з означеної проблеми дало підстави для обґрунтування методики компаративного (інтермедіального) аналізу повісті О. Кобилянської «Царівна» та однойменного телесеріалу С. Турянці. Кількісний і якісний аналіз результат експерименту дає змогу зробити висновок про ефективність розробленої методики зіставного аналізу літературного і медійного творів на уроці української літератури та підстави для використання методичних матеріалів у практиці роботи школи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. [Електронний ресурс]. URL: <https://cutt.ly/MJohEVv> 2. Овдійчук Л. Повість «Серце п'їтьми» Джозефа Конрада і кінофільм Ф. Копполи «Апокаліпсис сьогодні»: інтермедіальна студія. Norwegian Journal of development of the International Science. № 119/2023. С.41-46. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10055038> 3. Попова О. Інтермедіальні студії у сучасному літературознавстві. Проблеми семантики слова, речення та тексту. 2017. № 38 : 163-167. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/270150.pdf> 4. Циховська Е. Теоретичні дилеми поняття інтермедіальності. Слово і час. 2014. №11. С. 49-59. URL: <http://surf.li/maybe> 5. Schröter J. Four models of intermediality. January 2012. URL:https://www.researchgate.net/publication/289703655_Four_models_of_intermediality

УДК 371.384.5:811.111:004.738.5

СУЧАСНІ ОНЛАЙН-РЕСУРСИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ДИСТАНЦІЙНОМУ ФОРМАТІ

Михайлів О. Ю.,

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука» (м. Рівне, Україна)*

Науковий керівник: Кочмар Д. А.,

*кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри іноземних мов
Приватного вищого навчального закладу
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука» (м. Рівне, Україна)*

Анотація. У статті розглянуто особливості застосування сучасних онлайн-ресурсів під час вивчення англійської мови в дистанційному форматі. Розглянуто інноваційні підходи до навчання, зокрема використання інтерактивних онлайн-інструментів, таких як кросворди, тести, презентації та інтерактивні дошки. Охарактеризовано особливості використання онлайн-презентації та подкастів як додаткових ресурсів для вивчення англійської мови. Визначено переваги цих методів у дистанційному навчанні та їхній потенціал для удосконалення освітнього процесу.

Ключові слова: дистанційне навчання, навчання англійської мови, онлайн-технології навчання, освітній процес.